

взаємовідносин. В наслідок актуалізації негативних відносин особистості, конфлікту з собою і групою, долаються неадекватні уявлення про себе, спостерігається прорив «психологічного захисту». Похідна цілісність особистості дозволяє зосередити доміную на партнері по спілкуванню і емпатичному розумінні. Високий рівень соціального інтелекту сприяє розвитку здатності до децентрації, до розуміння позиції іншої людини, до переміщення центру ваги на іншу (відмінну від власної) точку зору, що стає підґрунтям для формування навичок партнерського спілкування. Лише на основі адекватного усвідомлення себе і оточуючих може бути забезпечена вища форма саморегуляції, притаманна людській особистості і реалізована можливість її повноцінного соціального функціонування.

Список використаних джерел:

- 1.Тополянский В. Д. Психо-соматические расстройства/ В. Тополянский, М. Струковская .-Москва: Медицина, 1986.-384с.
- 2.Тернер Дж. Социальное влияние / Джон Тернер. – Санкт-Петербург: Питер,2003.-256с.
3. Бухановский А. О. Общая патопсихология: Пособие для врачей / А. О. Бухановский, Ю. А. Кутявин, М. Е. Литвак. – 3-е изд., перераб. и доп. – Ростов н/Д: Изд-во ЛРНИЦ «Феникс», 2003.-416с.
- 4.Guilford J.P/ The nature of intelligence/ - NY, 1967.
- 5.Манегетти А. Психосоматика /Антонио Манегетти; - Москва: ННБФ «Онтопсихология», 2004 – 360с.

УДК 15.9

Саранчук К. С.

Корекція девіантної поведінки дітей засобами арт-терапії

Анотація. Стаття присвячена аналізу корекційного потенціалу засобів арт-терапії у роботі психолога із дитячими девіаціями. Автор статті презентує власний досвід використання прийомів плямотерапії у роботі практичного психолога закладу освіти.

Ключові слова: арт-терапія, девіантна поведінка, плямотерапія, соціалізація, соціальний досвід.

Аннотация. Статья посвящена анализу коррекционного потенциала средств арт-терапии в работе психолога с детскими девиациями. Автор статьи представляет собственный опыт использования приемов психотерапии в работе практического психолога образовательного учреждения.

Ключевые слова: арт-терапия, девиантное поведение, психотерапия, социализация, социальный опыт.

K.S.Saranchuk. Correction of deviant behavior of children by means of art therapy.

Summary. The paper analyzes the potential of correctional facilities in art therapy work with children psychologist deviation. The author presents his own experience using techniques plyamoterapiyi psychologist in the educational institution.

Keywords: art therapy, deviant behavior, plyamoterapiya, socialization, social experience.

Постановка проблеми. Нестабільність сучасного соціокультурного середовища обумовлює тенденції бурхливого розвитку психотерапії та активного освоєння її нових форм і моделей у практиці психолого-педагогічного супроводу особистості у закладах освіти. В якості найбільш прийнятної та ефективного у роботі із дітьми психотерапевтичного напрямку психологи (А.В.Грехова, А.І.Копитін, І.І.Мамайчук, Г.В.Пиханова та ін.) називають арт-терапію – метод, який націлює людину на духовне оздоровлення і особистісне зростання (А.Кронфельд). Арт-терапія розглядається психологами (М.Річардсон, К.-Г.Юнг; О.А.Бреусенко-Кузнецов, О.Л.Вознесенська, О.І.Копитін, Н.Є.Пурніс, А.П.Чуприков та ін.) як засіб вільного самовираження й самопізнання, що має інсайт-орієнтований характер і відповідає фундаментальній потребі особистості у самоактуалізації. Перевагою арт-терапії є «мова» візуальної та пластичної експресії, що в образах художньої творчості відображує всі види підсвідомих процесів людини: страхи, внутрішні конфлікти, спогади дитинства, сновидіння тощо. У вербалізації даних переживань можуть виникати труднощі. Тому саме невербальні засоби часто є єдино можливими для вираження і прояснення сильних переживань, зокрема – у період дорослішання особистості.

Виклад основного матеріалу.

У зарубіжній (А.Влатнер, Е.Фідер, Н.Ландгарден, Ф.Перлс, Дж.Портер, С.Роджерс, Т.Тодоров етс.) та вітчизняній (К.О.Абульханова-Славська, Б.Г.Ананьєв, Л.С.Виготський, В.С.Мухіна, В.М.М'ясищев, Н.Є.Пурніс, О.Є.Сапогова та ін.) психологічній практиці накопичений значний досвід використання різних видів творчості у терапевтичних, корекційних та розвивальних цілях. Зокрема, арт-терапія має широкі можливості в роботі із дітьми з проявами девіантної поведінки, у яких присутні різні емоційні проблеми, труднощі у спілкуванні, негативні поведінкові реакції. У період дорослішання (підлітково-юнацький етап розвитку) девіації виникають також і як відповідь на неспроможність особистості реалізувати свої особистісні тенденції до самоствердження. Тому профілактика та подолання девіацій можливі, перш за все, шляхом навчання людини способів самореалізації, які б стали джерелом особистісного зростання та позитивності Я-концепції, що в цілому сприятиме психологічному благополуччю підлітка або молодій людині. Як засвідчує наш досвід психолого-педагогічного супроводу суб'єктів навчально-виховного процесу за допомогою арт-терапевтичного впливу можна знизити агресивність та гіперактивність дітей, знизити емоційну тривожність і полегшити адаптацію до складних ситуацій, активізувати творче мислення школярів, підвищити рівень інтелекту в цілому, підвищити самооцінку, розвинути комунікативні навички особистості, сприяти закріпленню позитивних поведінкових реакцій.

У роботі із девіаціями найбільш оптимальні результати ми отримали у контексті використання методу плямотерапії, який сприяє розширенню уявлення дитини про себе і про навколишній світ, вчить розуміти і виражати свої емоції, розвиває уяву. У плямотерапії можна робити ляпки, брызки, барвисті розводи і вивчати різні акварельні ефекти. Акварельні експерименти роблять за допомогою солі, коктейльних трубочок, фарби «по-мокрому», парафіну, воску, спирту, серветки тощо; все це не потребує значних художніх навичок від дитини, що абсолютизує ситуацію успіху і знижує тривожність. В атмосфері натхненного творення діти можуть виявляти свій інтелектуальний і особистісний потенціал, формувати позитивне світобачення, не боючись осуду. Окрім того плямотерапія дає поштовх для успішної соціалізації особистості, розвиваючи 1) уміння особистості виражати свої думки та будувати діалог з оточенням (реалізовувати моделі адекватного спілкування), 2) навички сприяння ситуації та проблем під різними кутами зору, реалізуючи гнучкість мисленневих конструктів (цілісний світогляд), 3) упевненість у цінності власної особистості і творчих здібностей (розвиток творчого потенціалу та унікальності особистості).

Висновки. Корекційно-розвивальний ефект використання арт-терапевтичних технік у площині психолого-педагогічного супроводу соціалізації особистості не викликає сумнівів.

Особливо доречним є використання технік арт-терапії як засобу невербального спілкування у роботі із підлітками, які, в силу онтогенетичних особливостей періоду дорослішання, не завжди можуть осмислити і означити словом власні потреби, переживання, мрії. Арт-терапевтична робота сприяє прориву комплексів у свідомість і переживанню супутніх їм негативних емоцій. Це є особливо актуальним у комплексі психолого-педагогічного супроводу підлітків із проявами девіантної поведінки, які не готові до відкритого проговорювання емоційних станів із дорослими.

Використання технік арт-терапії (малювання, плямотерапії та ін.) у системі психолого-педагогічного супроводу дитини у період дорослішання є досить перспективною умовою організації навчально-виховного процесу на засадах паритетного діалогу.

Список використаних джерел:

1. Арт-терапия / под ред. А. И. Копытина. – Санкт-Петербург : Питер, 2001. – 320 с.
2. Копытин А. И. Арт-терапия в эпоху пост-модерна / А. И. Копытин. – Санкт-Петербург: Речь, 2002. – 224 с.
3. Мамайчук И. И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии / И. И. Мамайчук. – Санкт-Петербург: Речь, 2001. – 220 с.
4. Мухина В. С. Изобразительная деятельность ребенка как форма усвоения социального опыта / В. С. Мухина. – Москва : Педагогика, 1981. – 239 с.
5. Уэлси К. Часть целого : арт-терапия в школе / К. Уэлси // Исцеляющее искусство. – Том 3. № 2. – 2000. – С. 16–35.